

ליקוטי אמרים

פרק טז

רכא

בהתגלו' לבו: ע"ד לשון הכתוב – משלי יח, ב. ותעלומות לבו: ע"ד לשון הכתוב – תהלים מד, כב. ות"ת שכנגד כולן: פאה פ"א מ"א.

פרק טז וזה כלל גדול בעבודת ה' לבינונים העיקר הוא למשול ולשלוט על הטבע שבחלל השמאלי ע"י אור ה' המאיר לנפש האלהית שבמוח ולשלוט על הלב כשמתבונן במוחו בגדולת א"ם ב"ה להוליד מבינתו רוח דעת ויראת ה' במוחו להיות סור מרע דאורייתא ודרבנן ואפילו איסור קל של דבריהם ח"ו ואהבת ה' בלבו בחלל הימני בחשיקה וחפיצה לדבקה בו בקיום המצות דאורייתא ודרבנן ות"ת שכנגד כולן. ויתר על כן צריך לידע כלל גדול בעבודה לבינונים שגם אם אין יד שכלו ורוח בינתו משגת להוליד אהבת ה' בהתגלו' לכו שיהיה לכו בווער כרשפי אש וחפץ בחפיצה וחשיקה ותשוקה מורגשת בלב לדבקה בו רק האהבה מסותרת במוחו ותעלומות

פרק טז: לכללות הפרק – עיין ביאור תניא¹.

(כ"ק אדמו"ר²)

וזה כלל גדול: קאי על עצם ענין השליטה על הטבע והלב (כמו שממשיך „העיקר הוא למשול ולשלוט על הטבע .. ולשלוט על הלב“), ולא על מ"ש לאח"י ששליטה זו היא ע"י ענין האהבה כו'.

(כ"ק אדמו"ר³)

כלל גדול: להעיר משבת סח, א: „מ"ט תנא כלל גדול .. אלא לאו היינו טעמא גדול עונשו של שבת כו"י. ואולי גם כאן נקט „כלל גדול“ כי עבודה זו („למשול ולשלוט על הטבע כו"י“) עבודה גדולה היא, הן מצד היגיעה והן מצד השכר⁴.

(כ"ק אדמו"ר⁵)

כשמתבונן במוחו בגדולת א"ם ב"ה .. לרבקה בו בקיום המצות דאורייתא ודרבנן ות"ת שכנגד כולן: עיין לעיל פט"ו, שכתב כעין לשון זה בכמה שינויים⁵.

(כ"ק אדמו"ר⁶)

ויתר על כן צריך לידע .. שגם אם אין יד שכלו ורוח בינתו משגת להוליד אהבת ה' בהתגלו' לכו .. רק האהבה מסותרת במוחו ותעלומות לבו .. הרי תבונה זו מתלבשת במעשה דבור ומחשבת התורה ומצותיה .. כאלו עסק בהם ברחילו ורחימו ממש אשר בהתגלות לבו .. כי .. הדחילו ורחימו שבתבונות מוחו ותעלומות לבו הנ"ל נבהו דרכיהם למעלה מעלה מבחי' המעשה ואי אפשר להם להתלבש בבחי' מעשה המצות .. להעלותן לפרחא לעילא אם לא שהקב"ה מצרפן ומחברן לבחי' המעשה: מהמבואר כאן מובן שהאהוי"ר שבהתגלות לבו גבוהות במדריגה מהאהוי"ר שבתבונות מוחו ותעלומות לבו, ולכן רק האהוי"ר שבהתגלות לבו יש בכחן להעלות את התומ"צ לעולם הבריאה מצד עצמן, משא"כ באהוי"ר שבתבונות מוחו אין כח זה מצד עצמן, אלא ע"י שהקב"ה מצרפן למעשה. וכן משמע בכ"מ שזכר ענין חו"ג מכוסים ומגולים,

בספר התניא (כתי"ק) – נדפסה (בחלקה) ב„תניא בצירוף מ"מ, ליקוט פירושים, שינויי נוסחאות“ ע' רעט וב„לקוטי ביאורים בספר התניא“ ע' קיד. (4) בביאור מעלת עבודת הבינונים – עיין לקמן פכ"ז ופל"ה. ובלקו"ת (פ' ראה כב, ב ואילך) מוסיף שבינונים גדולים מצדיקים. (5) ושם: „להתבונן .. בגדולת ה' להוליד מבינתו רוח דעת ויראת ה' להשמור שלא לעבור על מצות ל"ת ואהבת ה' בלבו לדבקה בו בקיום המצות ות"ת כנגד כולן.“

(1) ושם (ע' מ): „מתחלה ארשום המקומות שמובא שם דברי הפרק הזה ומבואר משם תוכן עומק הדברים גם ע"פ הקבלה, ואלו הן וכו'. ומעתה ארשום קיצור תוכן המכוון מכל הנ"ל, ומבאר בארוכה פרטי הדרגות דאהוי"ר שכליים ואהוי"ר טבעיים, ופרטי החילוקים בעלייתם ליצירה או לבריאה, כולל גם ע"פ המבואר לקמן בפל"ט ומ"ד, עיי"ש בארוכה. (2) „מראה מקומות, הגהות והערות קצרות לספר של בינונים“. (3) הגהה לשיעורים

הרי ההתבוננות מכסה על האהוי"ר שלא יהיו נרגשים כ"כ, ולכן אין מזה יניקת החיצונים (ע"ד מארז"ל⁹ „כל מידי דצייר וחתים כו' לית לן רשותא"). ולפי זה משמע שח"ג המכוסים מעולים טפי מחו"ג המגולים.

והביאור בזה – שאף שאמת היא שמחו"ג המגולים יכולה להיות יניקה לחיצונים, וצריכים שמירה¹⁰ יתירה¹¹, מ"מ לא מפני זה נאמר שטוב יותר שיהיו החו"ג מכוסים, כי עיקר עבודת האדם היא לבוא לידי גילוי האהוי"ר בלבו דוקא ולא שיישארו בעולם¹², משני טעמים:

10) ע"ד מצה שצריכה שימור שלא תבוא לידי חימוץ, ודוקא באופן זה יוצאים בה י"ח, משא"כ מצה עשירה שאינה צריכה שמירה לפי שאינה באה לידי חימוץ – אין יוצאים בה י"ח אכילת מצה (ש"ע אדה"ז או"ח רסת"ב. ויש"נ). 11) ולכן באמת צריך לשית עצות שלא יינקו החיצונים מחו"ג אלו המגולים. והעצה לזה היא ע"י המשכת יסוד אבא, שאור אבא דוחה החיצונים (ראה ע"ח של"ח (שער לאה ורחל) פ"ו. לקו"ת תזריע כג, סע"ד ואילך. קרח נד, ב. ובכ"מ) גם מחו"ג המגולים דאימא, וזהו בחי' עץ החיים (ומה שבחטא עה"ד ינקו החיצונים מחו"ג המגולים הוא לפי שאו עדיין לא ה' כלל אור אבא בז"א, נזכר בלקו"ת להארז"ל פ' בראשית שם). והוא בחי' הביטול הנמשך מרא"י דחכמה, שע"י גילוי ביטול זה אין מקום לבחי' ההרגשה שהו"ע יניקת החיצונים. [ואף שגם ביסוד אבא החו"ג מכוסים – אין זה דומה כלל לחו"ג המכוסים ביסוד אימא: יסוד אימא (וממילא גם החו"ג שבו) – אינו מאיר כלל למטה מהחזה, אלא הוא התפעלות השכל בלבד, ולא נגעה כלל ללב עדיין, אלא היא בבחי' מקיף על הלב, וא"כ הוא העלם ולא גילוי. משא"כ ביסוד אבא הוא להיפך, שיסוד אבא נמשך ומאיר למטה מהחזה דו"א (דהיינו בלב), וא"כ הוא גילוי ולא העלם; ומה שהחו"ג מכוסים בו – היינו לפי שגילוי זה הוא גילוי הביטול, שהביטול נוגע ומתגלה בלב ממש להיטול ולהתכלל באו"ס ב"ה, ומצד תגבורת הביטול בלב אין האהוי"ר נגלים ונרגשים בו, אלא הם כלולים בתוך הביטול (ראה גם „לקוטי פירושים" לקמן ד"ה מפני היות). ולכן בחי' זו גבוהה (לא רק מחו"ג המכוסים דיסוד אימא, אלא גם מחו"ג המגולים דיסוד אימא, דהתם הוא גילוי אהוי"ר, והכא גילוי הביטול]. וזהו ענין ק"ש ושמ"ע: ק"ש הוא בחי' בינה („שמע ישראל", ושמיעה היא בבינה), הכוללת ב' בחינות – חו"ג המכוסים, שהו"ע ההתבוננות גדולה ה' וההתפעלות בתבונות מוחו כו', ואח"כ (ע"י עוצם התקשורת הדעת מוליד בנפשו) חו"ג המגולים, שהו"ע יראה ואהבה בהתגלות לבו, ואהבת גו"ם). ולכן תיקנו אחר ק"ש שמו"ע בלחש, שהוא בחי' גילוי יסוד אבא, דהיינו בחי' הביטול (בחי' השתחוואה) שהחו"ג מכוסים בו, ועי"ז אין שום יניקה גם מחו"ג המגולים דאימא, כי אור אבא דוחה החיצונים (כנ"ל). 12) וכמו שכל עיקר עבודת האדם הוא להמשיך

שחו"ג המגולים יש בהם מעלה גדולה לגבי חו"ג המכוסים.⁶

ולכאורה קשה מהמבואר בלקו"ת להארז"ל? שחו"ג המגולים נקראים „עץ הדעת טוב ורע", כיון שיכולה להימשך מהם יניקת החיצונים⁸, משא"כ כשהם מכוסים ביסוד אימא אין החיצונים יכולים לינק מהם [וכן הוא ע"פ חסידות – שמאהוי"ר שבהתגלות לבו יש חשש ליניקת החיצונים, כי מאחר שהאהוי"ר באים לידי גילוי יכול לבוא לידי הרגשת היש, שמרגיש זאת (מה שהוא אהב את ה' וירא ממנו) לדבר, משא"כ בהיות האהוי"ר מכוסים בהתבונה,

6) ראה לקו"ת להארז"ל פ' וירא ד"ה סוד העקידה שדוקא ג' גבורות המגולים מתמתקין ע"י החסדים*, משא"כ ב"ג המכוסים אינם מתמתקין אלא אחר עליית החסדים [וזהו מ"ש (משלי כו, ה) „טובה תוכחת מגולה מאהבה מסותרת", „תוכחת" היא בחי' הגבורה (כדאימא בלקו"ת להארז"ל ע"פ), וכשהגבורה מגולה בז"א אזי היא „טובה", שמתמתקת מהחסדים המגולים שבז"א, ולכן היא „טובה" .. מאהבה מסותרת", שהיא החסדים המכוסים ומסותרים ביסוד אימא, שאז אין ממתקין הגבורה (ראה מאמרי אדה"ז תקס"ד ס"ע עז ואילך)]. וכן מובן מהמבואר בלקו"ת להארז"ל פ' ויקרא בענין נדב ואביהוא ואלעזר ואיתמר (ושם: „ולכן ה' נדב ואביהוא גדולים מאלעזר ואיתמר, ולא די כ"ז אלא שכמעט בבחינה א' היו גדולים מאהרן אביהם וממשה, כי הם שתומים בתוך הבינה והם מגולים, וז"ש משה לאהרן הם גדולים ממני וממך כמארז"ל"). וכן מבואר להדיא בלקו"ת להארז"ל פ' וישב סד"ה ועתה נבאר גלות מצרים: „כי אדרבה מקום מעולה נקרא עלי' ומקום הסתום נקרא ירידה שהוא מניעות אור", יעוי"ש בארוכה שזהו ענין יצ"מ שהוא יציאת והתגלות החסדים, ומבואר בזה (ראה ת"א וארא נת, ב ואילך. יתרו עא, ד) דקאי על יציאת והתגלות האהבה מבחי' העלם, שהיתה נעלמת בשכל ע"י בחי' מיצר הגרון הנקרא מצרים. וכן מובן מ"ש בטעמי המצוות פ' לך ובע"ח שליג (שער אונאה) פ"ג בענין מצות מילה, שהוא להמשיך את החסדים בגילוי, שיהיו מגולים ולא מכוסים, הרי שהעיקר הוא הגילוי. 7) פ' בראשית (ד"ה כבר ידעת ובדרוש סוד חטא אדה"ר להר"ג נגארא). 8) כלומר: אין הפי' בזה שחו"ג המגולים הם עה"ד טו"ר כפשוטו, שהרי עה"ד טו"ר שאכלו ממנו אדם וחוה הוא קליפת נוגה הכלולה מטו"ר ממש, אלא נקראים כן בדרך השאלה, לפי שמשם יכולה להיות יניקה לעה"ד טו"ר ממש (דהיינו ק"ש). ועי"ז המבואר באגה"ק (סכ"ו) בביאור מאמר הרע"מ „אילנא דטוב ורע דאיהו אסור והיתר כו", ש„כשהמלכות דאצי" מתלבשת בקליפת נוגה עץ הדעת טוב ורע לגבי ז"א דאצילות המלכות דאצי" נקרא בשם עץ הדעת טוב ורע לגבי ז"א דאצילות שאינו יורד שם ונקרא עץ חיים". 9) חולין קה, סע"ב.

* ואז נקראים „חסדים טובים" (כמאמר „גומל חסדים טובים"), כלומר שמטייבים וממתיקים הגבורות מחמת הארתם בבחי' גילוי, כי טוב הוא לשון גילוי אור, כמ"ש (בראשית א, ד), וירא אלקים את האור כי טוב" (ראה לקו"ת קרח נו, ב).

(* וזהו ש„ואהבת" בגימטריא ב"פ אור, כמבואר לקמן בפנים שכשהחסדים מתגלים אורם כפול.

ליקוטי

פרק מז

אמרים

רכג

לגבי האדם הדור שבהתגלות לבו גבוהים מהם, כיון שהם בבחי' גילוי ממש באדם, ולכן יכולים להיות מוחין וחיות למעשה המצוות, משא"כ הדור שבמוח שהם קצת בבחי' מקיף והעלם על האדם – „אי אפשר להם כו“.

ב) יתרה מזו: גם לענין עצם מהות החסדים יש מעלה יתירה כשהם מתגלים לגבי מעלתם בהיותם סתומים ומכוסים, כמבואר בע"ח¹⁸ „החסדים המגולים אורם כפול מבהיותם סתומים“.

והביאור בזה – ע"פ המבואר בלקו"ת¹⁹ שאע"פ שעיקר הולדת והמשכת המדות היא מהשכל, אעפ"כ נראה בחוש שלאחר שבאו מהשכל לידי גילוי בלב נעשו המדות (כמו האהבה או הכעס וכו') בחוזק ובתוספת הרבה יותר מכמו שהיו תחלה בעודן בשכל (וכענין „נהרא מכיפי" מיכריך²⁰, שהנהר מתגדל מאליו בתוספת וריבוי לגבי המעיין שממנו יצא). ובטעם הדבר י"ל שמתגלה בהן אז שורש המדות שלמעלה מהשכל, כמאמר²¹ „ז"א בעתיקא אחיד ותליא“.

ועפ"ז מעלת האהוי"ר כשהן בהתגלות לבו על האהוי"ר שבתבונות מוחו היא גם מצד עצם מהות האהוי"ר, שאורן מתחזק בריבוי ההתפשטות כשהן בגילוי יותר ויותר מכהן רק בתבונות מוחו.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ²²)

האהוי"ר שבתבונות מוחו ותעלמות לבו המבוארות כאן הן למטה במדריגה מהאהוי"ר המגולים, ואין זה בחי' אהוי"ר המכוסים שבפנימיות הלב²³, שהן למעלה הרבה מבחי' אהוי"ר המגולים.

הבריאה אינו מושג, משא"כ עולם היצירה מושג גם לגבי דידן, כיון שבו „שית ספירן (דהיינו ו"ק דז"א, שהוא שורש אדם) מקננין" (ת"ז ת"ו כג, א) – הובא לקמן פל"ט. פנ"ב, ולכן יש לנפש השגה בו. ובזה תלוי החילוק בין סוגי האהוי"ר – שדור"טבעיים הם בחי' יצירה לבד (כמבואר בסוף פרקין ולקמן פל"ט), ודור"שכליים הם גילוי בריאה ביצירה, משא"כ דור"ר המכוסים בשכל הם בחי' בריאה כשאינה מתגלה ביצירה, ולכן נקראים לגבי האדם חושך ולא אור וגילוי (אלא שהקב"ה מצרפן למעשה, כמבואר בתניא כאן). 18) שכה" (שער דרשי הצלם) דרוש ו. ועיי"ש באריכות שהחסדים הסתומים „להיותם סתומים אינו ניכר רק מחצית אורם .. (ו)החסדים המגולים .. מוסיפין בהם כח ומגדילין אותן, וככה" בע"ח של"ג (שער אונאפה) פ"א. ועיי"ש פ"ב ש,אין כח כ"כ בחסדים האהיר בגבורות ולהמתקם אלא בהיותם מגולים. 19) שה"ש לט, א ואילך. 20) שבת סה, ב (וש"ג). וראה בארוכה לקו"ת שם. אוה"ת תצא ע' תתרד. 21) זח"ג רצב, א. 22) אוה"ת נח ת, ב ואילך. ויקהל ע' ב'קכג ואילך. 23) ראה מאמרי אדה"ז אתהלך ליאזניא ע' (נו ועם הוספות וכו')

א) טעם פשוט, והוא העיקר: אף אם נניח שח"ג המכוסים מצד עצמם גבהו דרכיהם מחו"ג המגולים, מ"מ לגבי האדם אין זה גילוי אמיתי כשהם מכוסים, משא"כ כשהם מגולים הרי זה גילוי להאדם ממש. וכמבואר בתו"א¹³ בפירוש הלשון שאנו אומרים „ה' אלקינו“, שהכוונה בזה להארה הנמשכת להתלבש בנש"י המלוכשות בגופים דוקא „אלקינו“ – אלקה שלנו, ואנו מתפארים בזה יותר מבהארה שבעולמות העליונים, אף ששם יש גילוי יותר, כיון שהארה זו היא משלנו (כשם שהאדם מתפאר בשלו, אף בבחי' רגל שבו, יותר ממה שמתפאר בשל חברו, אפילו בבחי' יד וראש של חברו).

ואף שבנדוד"ד גם חו"ג המכוסים הם במוחו שלו – הרי מבואר במ"א בארוכה¹⁴ שעיקר האדם הוא המדות דוקא¹⁵ „[זו"ש"ש¹⁶, וידעת גו' (ואח"כ) והשבות אל לבבך“, כי „וידעת“ הוא רק בבחי' מקיף, וכדי שיהי' הגילוי בפנימיות צ"ל „והשבות אל לבבך“ דוקא], ולכן כל שההתפעלות לא נגעה בלבו ממש, אלא בשכלו בלבד – אין זה גילוי אמיתי בפנימיותו. ולכן צ"ל האהבה בהתגלות לבו דוקא, כי כשהאהבה היא בתעלמות לבו אין זה גילוי עדיין באדם (בפנימיותו), והעיקר הוא המשכת הגילוי באדם, שלא יישאר בבחי' העלם¹⁷.

ובזה מדוקדק לשון אדה"ז „אך הדחילו ורחימו שבתבונות לבו ותעלמות לבו הנ"ל גבהו דרכיהם .. ואי אפשר להם להתלבש בבחי' מעשה המצות להיות להם בחי' מוחין וחיות להעלותן כו“ – כלומר שאף אם מצד עצמם „גבהו דרכיהם“ של דור"ר אלו, מ"מ

שיבוא המקיף לידי גילוי בבחי' אור פנימי, ולא אמרין דאדרבה טוב יותר שישאר בבחי' מקיף שמסמא עיני החיצונים כידוע (ראה ע"ח שמ"ב פ"ג. תו"א מקץ לד, א. לקו"ת קרח נג, ד. ועוד), כי עיקר העבודה הוא להמשיך מההעלם לגילוי דוקא. וכן הוא בכללות ירידת הנשמה להתלבש בגוף, מבלי הבט על זה שבהיותה בגוף עלולה לחטוא (משא"כ בהיותה בג"ע) – כי מאחר שירידה זו היא בשביל העלי' הגדולה שתבוא לאח"ז ע"י בירור נה"ב שמק"נ, וא"א לעלי' זו בענין אחר, הרי ירידה זו היא תיקונה; ומה שעלולה לחטוא – הרי לזה יש תיקון, כמארז"ל (קידושין ל, ב) „בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין“. 13) תשא פו, א. 14) מאמרי אדה"ז תקס"ד ע' סו. אוה"ת ויקהל ע' ב'רה ואילך. 15) וכן הוא ע"פ קבלה, שבחי' ז"א דאצילות (שהוא מקור הנפש האלקית שבאדם) כמו שנאצל בסוד שורש הוא רק בעל ו"ק, והמוחין באים לו רק בסוד תוספות (ראה ע"ח שכה" (שער דרשי הצלם) דרוש ג). 16) ואתחנן ד, לט. 17) והרי מטעם זה נקרא עולם הבריאה חושך ועולם היצירה אור, אף שהבריאה היא למעלה מהיצירה – כי לגבי דידן עולם

הרי המזון הדק והרוחני יותר נמשך באיברים הנעלים יותר, והמזון שאינו דק כ"כ – נמשך לאיברים החיצוניים, כמו הקרביים והמעיים.

משא"כ הולד כשהוא בבטן אמו – אינו מקבל מהמאכל כמו שהוא באיברים הנעלים יותר, אלא הוא כמו בני מעיים („עובר ירך אמו“³⁴), שמקבלים את המאכל כמו שהוא לאחר שנברר בקיבה והולך משם לקרביים כו'; וגם מזון זה – נכנס לגופו דרך טבורו, היינו שרק בני מעיו מקבלים את שפע המאכל, אבל איבריו הפנימיים והנעלים יותר אינם מקבלים שפע זה, אלא שלאחר שנכנס השפע בטבורו חוזר ועולה מלמטה למעלה להשפיע מזון וחיות גם לראש, ללב, לכבד וכו'.

ומזה מובן שנמשל בעבודת התומ"צ, שהתורה נקראת לחם (כמ"ש³⁵, „לכו לחמו בלחמי“) להיותה בחי' מזון וחיות אלקי לנפש (כמ"ש³⁶, „ותורתך בתוך מעי“), שיש בזה שני אופנים³⁷:

(א) בחי' אכילה פנימית – שהאדם לומד תורה בפיו (כמ"ש³⁸, „חיים הם למוצאיהם“, „למוציאיהם בפה“³⁹, וכמ"ש⁴⁰, „ודברת בם“), וטוחנה וגורסה בשיניו (שמטעם זה נקרא לימוד התורה „גירסא“⁴¹), ואח"כ נמשכת בתוך מעיו, ועי"ז נעשה אצלו תוספת אור וחיות, הן במוחין – בתוספת מוחין חדשים, והן במדות⁴².

(ב) בחי' אכילה חיצונית – כשהמזון דתורה נכנס

ומ"מ, מ"ש אדה"ז שדוקא האהוי"ר שבהתגלות הלב יכולים להיות בבחי' גדפין למעשה המצוות להעלותם – שולל גם בחי' אהוי"ר המכוסים, כי מה ששייך למעשה המצוות בפועל הם האהוי"ר הגלויים בחיצוניות הלב דוקא²⁴, וכמ"ש אדה"ז בטעם הדבר – „כי הלב הוא ג"כ חומרי כשאר אברים שהם כלי המעשה, אלא שהוא פנימי וחיות להם ולכן יכול להתלבש בהם להיות להם גדפין להעלותם“ (שמוזה מובן דקאי על חיצוניות הלב דוקא).

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב²⁵)

אין יד שכלו ורוח ביתו משגת להוליד אהבת ה' בהתגלו' לבו .. רק האהבה מסותרת במוחו ותעלומות לבו כו': י"ל שזהו עי' ענין „לכתך אחרי במדבר“²⁶ המבואר בד"ה זכור גו' עמלק²⁷.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ²⁸)

י"ל בביאור מדריגה זו – ע"פ הידוע²⁹ בענין בחי' עיבור³⁰, שהוא כמשל עיבור הולד בבטן אמו בגשמיות, ש„אוכל ממה שאמו אוכלת ושותה ממה שאמו שותה כו“³¹:

אופן אכילת אדם (לאחר שנולד) הוא – שהאכילה היא דרך הפה, ומשם מתברר המאכל, ונמשך ע"י הדם למוח וללב³², ו„לבא פליג לכל שייפין“³³, ומשם מגיע המזון גם למעיים ולשאר האיברים. ובאופן זה,

גם מאמרי אדה"ז תקס"ב ח"א ע' קלד ואילך. תו"ח וראו סז, א ואילך. סה"מ תשכ"ד ע' פז ואילך. (30) בשייכות מדריגה זו לבחי' עיבור – ראה גם לקמן בהגהה וב„לקוטי פירושים“ לשם. (31) נדה ל, ב. (32) כי המשכת החיות מהמוח ללב (כידוע שעיקר החיות הוא במוח שבראש ומשם נמשכת ללב) היא ע"י המאכל, שנעשה ממנו דם ובא ללב לחלל השמאלי, ומשם עולה למוח, וממשיך משם חיות לחלל הימני שלב המלא רוח חיים, וחיות זו מתחברת עם הדם שבחלל השמאלי, ומשם נמשכת לכל האיברים. (33) ראה זח"ב קנג, א. ח"ג קסא, ב. רכא, ב (ברע"מ). רלב, א (ברע"מ). אגה"ק סלא. (34) יבמות עח, א. וש"נ. (35) משלי ט, ה. (36) תהלים מ, ט. (37) וראה הוספות לתו"א מג"א קכד, ב ואילך (ששם נתבאר שני אופנים אלו להיפך מהמבואר כאן). וצ"ע. וראה מאמרי אדה"אמ"צ בשלח ע' קמג. (38) משלי ד, כב. (39) עירובין נד, א. (40) ואתחנן ו, ז. (41) ראה תו"ח שמות יד, ד. וש"נ. (42) וכמו במאכל גשמי, שכשאוכלו שלא לשם תאוה, אלא כדי שיוכל לעבוד את ה' בכח אכילה היא – מתחזקים עי"ז מוחו ולבו הגשמיים, ועי"ז מתחזק בעבודת ה' בשכל ומדות [שהרי אהוי"ר צריכים לב בשר, כמ"ש (תהלים פד, ג), „לבי ובשרי ירננו גו'“], ומיתוספים לו מוחין חדשים מכח השכל האלקי שבמאכל זה, שנפל בשב"כ ונתברר

– סה"מ עזרת" ס"ע פט ואילך). תו"ח נח מט, ב ואילך. קונטרס העבודה ע' 6 ואילך. סה"מ תרס"ה ע' רמז ואילך. עת"ר ס"ע יח ואילך. לקו"ש חל"ט ע' 28. (24) מלבד בצדיקים הגדולים, שגם קיום המצוות שלהם (וכן שאר עשיותיהם כל היום) הוא במדריגה נעלית יותר, היינו שמעשיהם אינם רק „לשם שמים“, אלא הכל הוא עניני אלקות ממש (וכמ"ש לקמן פכ"ג בענין „האבות הן הן המרכבה, שכל אבריהם כולם היו קדושים כו“) – די"ל שזהו ע"י בחי' פנימיות הלב. (25) סה"מ עת"ר ע' יט ואילך. (26) ירמ' ב, ב. (27) תו"א תצוה פד, ד ואילך (ושם: „כתיב לכתך אחרי במדבר שבחי' המדבר הוא בחינת אחרי ה'. והענין כי הנה יש בקדושה פנים ואחור .. בחי' אחור הוא שאינו מתגלה בו כל כך בבחי' חיות ותענוג רק שהוא מכריח וכופה את לבו להטות לבבו אליו יתברך ולאהבה אותו .. ע"י התבוננות ג"כ שמתבונן ומעמיק דעת בה' אחד ואיך שהוא חיי החיים ומקור התענוגים אשר ע"כ יאתה כו'. ואעפ"כ לא מפני זה תהי' אהבה זו לבדה ממלא כל תוכיות הלב כו"). וראה גם ביאור לד"ה הג"ל (שם פה, ג): „וביאור זה בנפש האדם המשכלת ומתבוננת איך שכך יאתה והשכל מכריח ומחייב את האהבה .. ואעפ"כ כל עבודתו הוא בבחינת חיוב והכרח השכל שעדיין אין התענוג נרגש להיות כו'“. (28) קיצורים והערות ע' צג. (29) בהבא לקמן – ראה

ליקוטי אמרים

פרק טז

רכה

דכולא קמרי' כלא חשיב: זח"א
יא, ב.

הגהה

(והסיבה לזה היא מפני היות המוחין שלו ונר"נ שלו מבחי' עיבור והעלם תוך התבונה ולא מבחי' לידה והתגלות כידוע ל"ח):

לבו* דהיינו שהלב מבינ ברוח חכמה וכינ' שבמוחו גדולת א"ס ב"ה דכולא קמיה כלא חשיב ממש אשר על כן יאתה לו יתב' שתכלה אריו נפש כל חי

נמשך מזה קצת חיזוק גם למוח וללב (בדוגמת הולד האוכל מטבורו, שסוכ"ס עולה משם חיות גם למוח וללב, כנ"ל)⁵².

וזוהי בחי' אהוי"ר שבתבונת מוחו ותעלומות לבו המבוארת כאן – שמאחר שעבודת התומ"צ שלו היא בבחי' אכילה חיצונית, לא נמשך ממנה בשכלו ומדותיו אלא חיזוק מועט, ולכן אין יד שכלו משגת לעורר אהוי"ר בהתגלות לבו, אלא בתבונת מוחו ותעלומות לבו בלבד.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב⁵³)

ותעלומות לבו: היינו בינה, כמאמר⁵⁴, בינה ליבא', ולא המדות שבלב. ועיין ד"ה עיני כל⁵⁵.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ⁵⁶)

ותעלומות לבו: להעיר מלקו"ת נצבים מה, ד⁵⁶.

(כ"ק אדמו"ר⁵⁷)

הגהה: חצאי העיגול (בשתי ההגהות שבפרקין) – מיותרים, כנ"ל פ"א⁵⁷.

(כ"ק אדמו"ר⁵⁸)

והסיבה לזה היא מפני היות המוחין שלו .. מבחי' עיבור: כלומר: הסיבה לזה שאינו מוליד אהבת ה' בהתגלות לבו (דהיינו שיחפוץ באמת לדבקה בו כו') היא מפני שגם המוחין שלו הם מבחי' עיבור (דהיינו בחי' חב"ד שבנה"י)⁵⁸, שכשמתבונן

תרנ"ה ע' קסא ואילך. (54) ת"ז בהקדמה (יז, א). (55) לקו"ת מטות פה, ב (ושם): «הנה אמרו הלב יודע הלב מבין .. וכן אמרו בינה ליבא ובה הלב מבין. ביאור הענין הוא ההתבוננות .. כשנפתח ממנה אור להאיר גם בלב נקרא שערי בינה עד"מ כמו השער הנפתח לצאת בו לחוץ כך יוצא אור ההשגה מן מוח תבונתו ונתפסת בלב שהלב משער ומשיג גם היא אותה השגה והתבוננות כו'». (56) ושם: «כאשר ישים האדם אל לבו אל תוכו ותוך תוכו נקודת לבבו האמיתית עוד יוסף אומץ פנימיות הלב עד אשר אין שליט ברוח לכלוא כו' .. והוא בחי' תעלומות הלב» – תעלומות הלב למעליותא. (57) «לקוטי פירושים» שם ד"ה הגהה. (58) ראה גם «לקוטי פירושים» לקמן ד"ה מפני (הא').

דרך הטבור ולא דרך הפה, שבזה נרמזים כמה פרטים:

(א) חסר אצלו ענין האכילה בפה, דהיינו שלומד תורה ושוכח שהיא דבר ה' וחכמתו ורצונו, שענין זה מתבטא בלימוד התורה בפה דוקא, כמ"ש⁴³ «ודברי אשר שמתו בפוך», שדבר ה' הוא בפי האדם ממש (וכמ"ש⁴⁴ «הרחב פיך ואמלאהו», וארז"ל⁴⁵ «בדברי תורה הכתוב מדבר»)⁴⁶.

(ב) חסר אצלו ענין הסחינה בשיניים, שהו"ע הביטול (כמו «דכו במדוכה»⁴⁷, שהוא מלשון «לב נשבר ונדכה»⁴⁸). שבזה תלוי המשכת תוספת אור וחיות ע"י התורה במוחין ומדות, כמארז"ל⁴⁹ «אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עלי'», ש,ממית עצמו" מורה על ביטול כל ישותו.

(ג) לימוד התורה שלו הוא למלאות כריסו בלבד, דהיינו שעושה לימודו קרדום לחפור בו⁵⁰ להתפרנס ממנו, או כדי להתגדל ולהתייחר, על-מנת שייקרא רבי⁵¹ כו'.

וכשלימוד התורה הוא באופן זה – אין נמשך עי"ז תוספת אור וחיות אלקי במוחין ומדות שבנשמה כלל, ואין הלימוד פועל אלא על בחי' נה"י, שהו"ע המעשה, בלי שום חיות כלל.

אבל מ"מ, מאחר שסוכ"ס התורה היא תורת ה' –

ע"י אכילתו. (43) ישע"י נט, כא. (44) תהלים פא, יא. (45) ברכות נ, א. (46) ולכן נקראת התורה «חרב פיפיות» (תהלים קמט, ו. שהש"ר פ"א, ב (ה)) – שני פיות, פי ה' ופי האדם המדבר (יהל אור ס"ע תקפה. סה"מ תרל"ג ח"א ע' רצו. תרנ"ה ע' צב). (47) בהעלותך יא, ת. (48) תהלים נא, יט. (49) ברכות סג, ב. וש"נ. (50) ראה בהנסמן ב,לקוטי פירושים" לעיל פ"ח ד"ה קרדום (הא'). (51) ראה גדרים סב, א. רמב"ם הל' תשובה פ"י ה"ד. (52) וכמו האוכל מאכל גשמי לתיאבון, בתאוה גופנית למלאות כריסו בלבד (כמאכל בהמה שאינו אלא לכריסה), שאין השפעת המאכל מתקבלת אלא במעיו, ואין נמשכת ממנה חיות במוחו ולבו בדעת ויראה אלקית, ועם כל זה בעולם יש מזה איזה תוספת חיזוק לשכל שבמוח ולמדות שבלב. (53) סה"מ

בגדולת א"ס ב"ה אין הענין מאיר אצלו (אף במוח) בבחי' השגה גמורה ממש, בבחי' גילוי אור ובהתגלות, אלא בבחי' ידיעה בלבד, שיודע שהענין הוא כך.

ומ"ש לקמן „שהלב מבין .. גדולת א"ס ב"ה דכולא קמי' כלא חשיב כו" – אין הכוונה שיש לו בזה השגה ממש, שמשגיח איך ש, כולא קמי' כלא חשיב" (שהרי מיירי במי ש, אין יד שכלו ורוח בינתו משגת כו"י, ועאכו"כ שאין לו שייכות כלל להשגה ד, כולא קמי' כלא חשיב" ⁵⁹). אלא שחושב בענין זה ויודע שכך הוא, וכשמתבונן ומעמיק דעתו בזה במקצת עכ"פ – אזי לבבו יבין, „אשר על כן יאתה לו יתברך כו"י".

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב ⁶⁰)

מפני היות המוחין שלו ונר"נ שלו מבחי' עיבור והעלם תוך התבונה: בפרטיות ישנם בענין העיבור (בשייכות לאהוי"ר שבתבונות מוחו ותעלומות לבו) שני ענינים ⁶¹:

א) עיקר בחי' העיבור – מה שהאהוי"ר הן בקטנות, דהיינו כמו שהן מצומצמות ונעלמות בשכל המחייבן כוולד במעי אמו ⁶².

והיינו, שההודאה ש, כך יאתה" מצד חיוב השכל (הנקרא „בכך דארף מען כו" ⁶³) אינה מהות מדות במציאות, אלא היא בחי' נה"י דבינה (הנק' תבונה ⁶⁴, שהיא פנימיות המחשבה), וההשגה האלקית מקפת חיוב זה מכל צד, עד שהאהוי"ר נכללות ובטלות בו בתכלית כאילו אינן במציאות בפ"ע כלל ⁶⁵, ואינן ניכרות כלל אפילו בהרגש התפעלות השכל (כי כאשר המוח מתפעל באהוי"ר – הרי המדות ניכרות עכ"פ במציאות ובבחי' גילוי והרגשה ממש, אלא שהן במוח עדיין, ונקראות דחילו ורחימו שכליים, ואין זה בחי' עיבור והעלם בתכלית).

ב) מה שהמוחין דחב"ד שבמדות הם בקטנות, דהיינו שהשכל והטעם המחייב את המדות נעלם בהחייב דאהוי"ר, ומה שנראה הוא רק החיוב לאהוי"ר בלבד – כוולד במעי אמו שהוא „מקופל .. וראשו מונח לו בין ברכיו" ³¹, שהו"ע „תלת כלילין גו תלת" ⁶⁶, היינו שהחב"ד („ראשו") נעלמים בחג"ת ונה"י („ברכיו").

וצריך להבין, דלכאורה שני ענינים אלו הם שני הפכים בנושא אחד: בענין הא' – המדות דאהוי"ר כלולות בהעלם בשכל הבינה, הרי שהשכל הוא עיקר והמדות טפלות ובטלות לו; ואילו בענין הב' – השכל והמוחין כלולים בהעלם במדות, הרי שהמדות נראות עיקר, והשכל והטעם שנמצאים בהן בהעלם כמו טפלים להן.

אבל באמת שניהם באים כאחד, כידוע ⁶⁷ שיש ב' מיני העלם, העלם העליון בתחתון והעלם התחתון בעליון, והם ב' מיני מילויים הפכיים, ויכולים להיות כאחד. ובנדו"ד – שאף שהאהוי"ר הן בהעלם ובקטנות העיבור וההתכללות בשכל המחייבן, אעפ"כ יש בהן בכח ובהעלם (דהיינו בבחי' נה"י בלבד) בחי' המוחין דגדלות דאו"א, שעתידין להימשך בהן לאחר שייולדו האהוי"ר ויתגדלו בטעם ושכל גמור ובהתפעלות ⁶⁸ „כמ"ש ⁶⁹, „לפי שכלו יהולל איש", שגדלות המדות תלוי' בגדלות השכל). ונמצא ששניהם אמת: המדות דאהוי"ר כלולות בהעלם בשכל, לפי שאינן אלא הקצה האחרון של השכל (מה שהשכל מחייב אהוי"ר), ואינן נחשבות מאומה לגבי עיקר השכל; ובאותה שעה עצמה גם השכל הוא בהעלם גדול במדות אהוי"ר הללו, שהרי לא נשאר בהן מן השכל אלא בחי' ההסכם המחייבן בלבד.

(כ"ק אדמו"ר האמצעי ⁷⁰)

במעי אימא (כ"ק אדמו"ר הצ"צ – אוה"ת וראר ע' ב"ת). ⁶³ ראה פוקח עורים פכ"ט.ל. פל"ז.ח. פ"מ. ⁶⁴ ראה גם פירוש המלות ב, סע"ב ואילך. המשך תרס"ז ע' שלח. ⁶⁵ ולכן גם מה שנמשך להן הוא בבחי' מקיף והעלם בלבד, כוולד שאינו אוכל דרך פיו אלא מקבל דרך הטבור ממה שאמו אוכלת (ראה גם „לקוטי פירושים" לעיל ד"ה אין יד). ⁶⁶ ראה זוהר (תוספתא) בשלח ג, סע"א. ע"ח שער הכללים פ"ב. ביאווה"ז בשלח מז, ג ואילך. סה"מ תשכ"ג ע' קלג ואילך. ⁶⁷ ראה מאמרי אדה"ז תקס"ח ח"א ע' ש. ⁶⁸ וזהו פירוש „מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה" (נוסף על המבואר לקמן בפנים) – שעתידיה מחשבה זו (ההודאה ש, כך יאתה כו"י) לבוא לידי מעשה כשהוא בבחי' גדלות המוחין וגדלות המדות. ⁶⁹ משלי יב, ת. ⁷⁰ תו"ח בא קכה, א ואילך.

⁵⁹ הן בידיעת האורות והגילויים, ובפרט בידיעת הפלאת עצמותו – כידוע (ראה סה"מ תרס"ה ע' סד ואילך. עת"ר ע' ב ואילך. המשך תער"ב ח"א פק"ג. ח"ב ע' תשנג. ע' אי"ט. סה"מ תרע"ח ס"ע רטו ואילך) שבענין „כולא קמי' כלא חשיב" ישנם ב' אופנים: (א) כמו שכל הגילויים הם רק הארה לבד ואינם תופסים מקום כלל לגבי העצמות, (ב) ידיעת מעלת והפלאת העצמות שלגבי הכל כלא חשיב. ⁶⁰ סה"מ אעת"ר ע' ק. קונטרס העבודה ע' 5. המשך תער"ב ח"א פרניה. ח"ג ע' ארכא. סה"מ תער"ב תרע"ו ע' רמ. ⁶¹ בהבא לקמן – ראה גם סידור עם דא"ח רצה, א ואילך. ⁶² והיינו, שכשם שהולד בטבן אמו ישנו במציאות, אלא שאינו יכול להגלות ולצאת לאויר העולם כי חבלי הלידה מעכבים אותו – כן הוא בנדו"ד, שההתפעלות שבמוחו והשגתו בבחי' אהוי"ר הם מכוסים ונעלמים בבחי' עיבור

ליקוטי אמרים

פרק טז

רכז

לידבק ולהכלל באורו. וגם נפשו ורוחו אשר בקרבו

שהלב מבין בו: ראה „לקוטי פירושים“ לעיל ד”ה והסיבה.

שהלב מבין ברוח חכמה וביני שבמוחו: כי המדות שבלב נחבאות ונכללות אצלו בשכל שבמוח (ולכן שייך לומר שהלב „מבין .. במוחו“).

(כ”ק אדמו”ר הזקן⁷²)

שהלב מבין .. אשר על כן יאתה לו בו: היינו שגם הסכם זה הוא בבחי' התעוררות בלב, והוא בבחי' הרגש אצלו (ולא כמו ההסכם הנשאר אחרי התעוררות האהבה בתפלה, שהוא בבחי' רושם בלבד⁷⁹, והוא רק מה שנוגע להקיום בפועל כל היום, אלא הסכם זה הוא בבחי' חיות והרגש יותר), ולכן יש בזה מבחי' המוחין והמדות⁸⁰; אלא שהרגש זה הוא בקטנות מאד, והוא בחי' התפעלות חיצונית בלבד, כי אינו חפץ בזה באמת ואין לו אהבה באמת, אלא רק בבחי' הסכם ש”כן יאתה לו כו”, ולכן (בכללות) הוא בחי' עיבור (נה”י) בלבד⁸¹.

(כ”ק אדמו”ר מוהרש”ב⁸²)

וגם נפשו ורוחו אשר בקרבו בו: בפרטיות נראה שאהבה זו היא בחי' נפש בלבד, שהרי אינה באופן שחפץ באמת, אלא בבחי' הסכם בלבד (וגם ההשגה המביאה לזה אינה השגה גמורה⁸³).

וממ”ש „וגם נפשו ורוחו אשר בקרבו“ נראה שאהבה זו היא התכללות מבחי' נפש ורוח. והיינו שהיא בחי' נה”י⁸⁴ (הנקרא ג”כ נפש, כנודע בענין „תלת שליטין אינון מוחא לבא וכבדא“⁸⁵, שהם נר”י⁸⁶, והם כנגד חב”ד חג”ת נה”י⁸⁷), שבמדריגת נפש גופא הוא מדריגה גבוהה יותר⁸⁸ (למעלה מבחי' המלכות שהיא בחי' הודאה בלבד)⁸⁹, והיא כמו בחי' רוח, אבל אינה אמיתית בחי' רוח.

(כ”ק אדמו”ר מוהרש”ב⁹⁰)

היות (הא’). (82) סה”מ אעת”ר ע’ ק ואילך. המשך תער”ב ח”א פרנ”ה. סה”מ תרע”ח ע’ קפח. קונטרס העבודה ע’ 5. (83) ראה „לקוטי פירושים“ לעיל ד”ה והסיבה (הב’). (84) ראה גם „לקוטי פירושים“ לקמן ד”ה וזה רמזו. (85) זח”ב קנג, א. (86) ראה סה”מ תרצ”ב ס”ע קלא ואילך. וש”נ. (87) ראה מאמרי אדה”ז תקס”ט ע’ קמה. כתובים ע’ קד. מאמרי אדה”מ”צ נצבים ע’ תתק ואילך. סה”מ תרצ”ב ע’ קנב. (88) אף שבכללות גם מדריגה זו היא בחי' הודאה בלבד (וההסכם הנעשה עי”ז). (89) ראה גם „לקוטי פירושים“ לעיל ד”ה מפני היות (הא’ – בסופו. ד”ה שהלב מבין (הג’). (90) קונטרס העבודה ע’ 5 ואילך. המשך תער”ב ח”ג ע’ ארכא.

בפרטיות ישנו חילוק בין ענין „תעלומות לבו“ המבואר כאן לענין העיבור⁷¹: „תעלומות לבו“ היינו שעובד עבודתו מחמת שהי' במוח הסכם חזק לזה, עד „שהלב מבין .. (ש)כך יאתה כו”, אלא שעבודתו אינה בחמימות אלא בקרירות (בדוגמת אדם שהוא עצלן בטבעו, ואעפ”כ הולך לשוק ועושה כל מיני עבודות מחמת שהי' במוחו הסכם חזק שצריך למעות, אלא שאינו בחמימות אלא בקרירות); משא”כ בחי' עיבור אינו בהסכם, אלא בחי' הודאה בלבד (וזהו שבעובר השכל והמדות אינן בגילוי כלל, אלא „תלת כלילן גו תלת“⁶⁶).

(כ”ק אדמו”ר הזקן⁷²)

מפני היות המוחין שלו ונר”י שלו מבחי' עיבור והעלם תוך התבונה ולא מבחי' לידה והתגלות: שני אופנים אלו („בחי' עיבור והעלם תוך התבונה“, שאז האהבה היא במוחו ותעלומות לבו, ובחי' לידה והתגלות“, שאז האהבה היא בהתגלות לבו) הם מבחי' יסוד אימא, שהו”ע ההתקשרות בהתבוננות בגדולת ה’; אבל בבחי' יסוד אבא, שהו”ע ראיית השכל והשגת הביטול ממש – לא שייך אהבה וצמאון, אלא האהבה כלולה בבחי' הביטול⁷³ (ע”ד מי שמרווה צמאונו ונהנה ומתענג מזה, שהוא למעלה מבחי' הצמאון)⁷⁴.

(כ”ק אדמו”ר הצ”צ⁷⁵)

המוחין שלו ונר”י שלו מבחי' עיבור: וכיון שהמוחין שלו הם מבחי' עיבור – הרי זה ע”ד המבואר בד”ה וארא⁷⁶ ובד”ה לכן אמור⁷⁷ שהיציאה מהגלות שנמשלה לעיבור היא ע”י קול, וזהו מ”ש אדה”ז לקמן שצירוף המחשבה למעשה הוא ע”י ש,פ”י ולבו שוי”ן.

(כ”ק אדמו”ר הצ”צ⁷⁸)

71) ראה גם קונטרס ההתפעלות פ”ב מדריגות ה’ והג’ (מאמרי אדה”מ”צ קונטרסים ע’ עט ואילך). „ספר הערכים – תב”ד“ ח”א ע’ תנה ואילך. וש”נ. (72) מאמרי אדה”ז הקצרים ע’ תקעח. (73) וראה בארוכה לעיל הערה 11. (74) ראה לקו”ת דרושים לר”ה ס, ב בפירוש הכתוב (ישע”י כז, יג) „והשתחו לה/ בהר הקודש“. (75) אוה”ת נח תקצט, סע”ב. (76) תו”א וארא נה, ד. (77) שם נו, ד. (78) קיצורים והערות ע’ צג – ע”פ ביאור כ”ק אדמו”ר בהערות לקיצורים והערות שם (ע’ קנד). (79) ראה לעיל פ”ב. (80) משא”כ אם לא יהי' הרגש כלל, אלא רק ידיעה חיצונית לגמרי – לא יהי' בזה גם התגלות האהבה המסותרת כו’. (81) ראה „לקוטי פירושים“ לעיל ד”ה מפני

וצרורות בו כאלמנות חיות:
 ע"ד לשון הכתוב – שמואל
 ב, ג. כמשל המחבק את
 המלך הנ"ל: ספ"ד. תבונות
 לבו: ע"ד לשון הכתוב –
 תהלים מט, ד. ופיו ולבו
 שוין: לשון הש"ס – פסחים
 סג, א. נזיר ב, ב.

כך יאתה להן להיות כלות אליו בחשיקה וחפיצה
 לצאת מנרתקן הוא הגוף לדבקה בו רק שבע"כ חיות
 הנה בתוך הגוף וצרורות בו כאלמנות חיות ולית
 מחשבה דילהון תפיסא ביה כלל כי אם כאשר תפיסא
 ומתלבשת בתורה ובמצותי' כמשל המחבק את המלך
 הנ"ל. ואי לזאת יאתה להן לחבקו בכל לב ונפש ומאד
 דהיינו קיום התרי"ג מצות במעשה ובדבור ובמחשבה
 שהיא השגת וידיעת התורה כנ"ל הנה כשמעמיק
 בענין זה בתעלומות תבונות לבו ומוחו ופיו ולבו שוין
 שמקיים כן בפיו כפי אשר נגמר בתבונת לבו ומוחו
 דהיינו להיות בתורת ה' חפצו ויהגה בה יומם ולילה
 בפיו וכן הידים ושאר אברים מקיימים המצות כפי מה
 שנגמר בתבונת לבו ומוחו הרי תבונה זו מתלבשת

[כב, א]

לבוש" (ולפ"ז תיבת "כנ"ל" מתייחסת רק לסיום
 הענין – "במחשבה שהיא השגת וידיעת התורה")⁹⁷.
 (כ"ק אדמו"ר²)

בתעלומות תבונות לבו ומוחו: כמה שינויי לשון
 ישנם בפרק זה בענין זה ("במוחו ותעלומות לבו").
 "בתעלומות תבונות לבו ומוחו". "בתבונת לבו
 ומוחו". "בתבונות מוחו ותעלומות לבו". "בתבונת
 מוחו ותעלומות לבו".

(כ"ק אדמו"ר²)

ומוחו ופיו: לכאורה ברור שתיבת "ומוחו" נמשכת
 למעלה ("תבונות לבו ומוחו"), ותיבת "ופיו" נמשכת
 למטה ("ופיו ולבו שוין").

(כ"ק אדמו"ר²)

ופיו ולבו שוין: ראה "לקוטי פירושים" לעיל ד"ה
 המוחין.

שמקיים כן בפיו כפי אשר נגמר בתבונת לבו
 ומוחו דהיינו להיות בתורת ה' חפצו .. וכן
 הידים ושאר אברים מקיימים המצות כפי מה
 שנגמר בתבונת לבו ומוחו: ודוק בלישנא, שלענין
 לימוד התורה נקט "כפי אשר נגמר", ולענין קיום

והערות ע' לה – הובא (בחלקו) ב"מראה מקומות, הגהות והערות
 קצרות לספר של בינונים". 94 ב"ר פי"ד, ד. 95 זכרי' יב,
 א. 96 קיצורים והערות שם – הובא ב"מראה מקומות, הגהות
 והערות קצרות לספר של בינונים". 97 וראה לקמן בקיצור
 הפרק להצ"צ.

רק שבע"כ חיות הנה: לכאורה זהו כמו שאמרו
 רז"ל⁹¹, "על כרחך אתה חי". ועיין לקמן ספ"נ⁹².
 (כ"ק אדמו"ר הצ"צ⁹³)

וצרורות בו כאלמנות חיות: לכאורה זהו כמ"ש
 במדרש⁹⁴: "יוצר רוח האדם בקרבנו" – מלמד שנפשו
 של אדם צרורה בקרבו, עיי"ש.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ⁹⁶)

שהיא השגת וידיעת התורה: "שהיא" – לשון
 נקבה, וא"כ קאי על "ובמחשבה" (שהמחשבה "היא
 השגת וידיעת התורה"), ולא על "קיום" (ש"קיום
 התרי"ג מצוות .. במחשבה" הוא השגת וידיעת
 התורה).

(כ"ק אדמו"ר²)

כנ"ל: צ"ע אם קאי ארפ"ד, ששם נתבאר ענינם של
 כל ה"שלשה לבושים שהם מחשבה דבור ומעשה של
 תרי"ג מצות התורה" (ולפ"ז תיבת "כנ"ל" מתייחסת
 לכללות הענין ד"קיום התרי"ג מצות במעשה ובדבור
 ובמחשבה"), או אספ"ה, ששם נתבארה מעלת השגת
 התורה על קיום המצוות במעשה ובדיבור,
 "שהמצוות הן לבושים לבד והתורה היא מזון וגם

91 אבות ספ"ד. 92 ושם: "זאת ישיב אל לבו מארז"ל כי ע"כ
 אתה חי בגוף הזה להחיותו כדי להמשיך חיים עליוני' מחיי
 החיים ב"ה למטה ע"י תורת חיים .. ובוזה יובן מארז"ל ע"כ אתה
 חי וע"כ וכו' ואלא איך יהי רצונו וכמ"ש במ"א באריכות על
 משנה זו ע"כ אתה חי בעזרת חיי החיים ב"ה". 93 קיצורים

ליקוטי אמרים

פרק טז

רכט

אהבתו שבלבו כנ"ל: פ"ב
י"ג. רמזו רז"ל באמרם
מחשבה טובה כו': קידושין מ,
א.

במעשה דבור ומחשבת התורה ומצותיה להיות להם
בחי' מוחין וחיות וגדפין לפרחא לעילא כאלו עסק בהם
בדחילו ורחימו ממש אשר בהתגלות לבו [בחפיצה
וחשיקה ותשוקה מורגשת בלבו ונפשו הצמאה לה'
מפני רשפי אש אהבתו שבלבו כנ"ל] הואיל ותבונה
זו שבמוחו ותעלומות לבו היא המביאתו לעסוק בהם
ולולי שהיה מתבונן בתבונה זו לא היה עוסק בהם כלל
אלא בצרכי גופו לכד [וגם אם הוא מתמיד בלמודו
בטבעו אעפ"כ אוהב את גופו יותר בטבעו] וזה רמזו
רז"ל באמרם מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה
והוה ליה למימר מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה.
אלא הענין כי דחילו ורחימו שבהתגלות לבו הם

חיות וגדפין: עיין לקמן ספ"ח¹⁰⁴. ספ"ט¹⁰⁵. פ"מ¹⁰⁶.
(כ"ק אדמו"ר²)

וגם אם הוא מתמיד בלמודו בטבעו אעפ"כ
אוהב את גופו יותר בטבעו: וזה שהוא מתמיד
בלימודו בטבעו מועיל שאין צריך לזה השתדלות
כ"כ.

(כ"ק אדמו"ר¹⁰⁷)

וזה רמזו רז"ל באמרם מחשבה טובה הקב"ה
מצרפה למעשה .. כי .. הדחילו ורחימו
שבתבונות מוחו ותעלומות לבו .. גבהו
דרכיהם למעלה מעלה מבחי' המעשה ואי
אפשר להם להתלבש בבחי' מעשה המצות ..
אם לא שהקב"ה מצרפן ומחברן לבחי' המעשה:
ביאור הדברים בפרטיות יותר:

ידוע מ"ש בכתבי האריז"ל¹⁰⁸ שבחי' יסוד אימא
מסתיים בחזה דז"א, משא"כ יסוד אבא ארוך ומגיע
עד נה"י.

והענין בזה בעבודת ה' – ההפרש הגדול בין
התפעלות השכל (דהיינו עצם התפעלות השכל

המצוות במעשה נקט, כפי מה שנגמר". וי"ל בביאור
החילוק:

„אשר" הוא בחי' בינה⁹⁸, ו„מה" הוא בחי' ז"א (שבו
שם מ"ה). ועפ"ז – „פי אשר" הוא בחי' יסוד (פה
התחתון) דאימא, ו„פי מה" הוא בחי' יסוד (פה
התחתון) דז"א.

והנה, תורה היא בז"א, ובפרטיות – בדעת דז"א⁹⁹
(כמאמר¹⁰⁰ „למדע תורתך"), שהוא המלביש ליסוד
אימא¹⁰¹; ומצוות הן במלכות, שהיא המלבשת ליסוד
ז"א. וכשזו"ן הם בעיבור בתבונה – הנה ז"א הוא
ביסוד התבונה, והמלכות מלבשת שם ליסוד ז"א
(שהו"ע הפסיעה לבר)¹⁰².

ולכן בנוגע ללימוד התורה, שהוא בז"א – נקט „כפי
אשר נגמר", דהיינו כפי התבונה, בחי' יסוד אימא
(וסימנך – „כפי אשר" בגימטריא „תורה"); ובנוגע
לקיום המצוות, שהוא במלכות – נקט „כפי מה
שנגמר", דהיינו כפי שם מ"ה דז"א, בחי' יסוד ז"א
כמו שהוא בעיבור בתבונה. וד"ל.

(מוהר"צ אבי כ"ק אדמו"ר¹⁰³)

עכ"פ שיהי' רצונו שבמוחו ותעלומות לבו מסכים ומתרצה .. הרי
כוונה זו עד"מ כמו נשמת החי כו". (105) ושם: „עבודה בלי
התעוררות דחילו ורחימו .. במוחו ותעלומות לבו עכ"פ .. לא
פרחא לעילא ולא יכלא לסלקא ולמיקם קדם ה"י". (106) ושם:
„ובזה יובן היטב הא דדחילו ורחימו נקראי' גדפין .. כי .. התורה
ומצוות הן עיקר היחוד העליון .. והדחילו ורחימו הם מעלים
אותן כו". (107) ד"ה נשא תשמ"א. (108) ע"ח שער הכללים
פ"י. שכ"ט (שער הנסירה) פ"ח. ובכ"מ.

(98) ת"ז ת"ל (עז, א). (99) ראה מאמרי אדהאמ"צ ויקהל ע'
תרנט. סה"מ תרכ"ו ע' ריג. לקוטי לוי"צ לזח"א ע' נח.
(100) נוסח „אתה חוננתני". (101) ראה ע"ח שער הכללים פ"ה.
אמרי בינה שער התפילין פ"ג (קסד, ג). (102) ראה ע"ח של"ח
(שער יתקון נוקבא) פ"ד בחינה הב'; של"ה (שער הירח) פ"א.
עיי"ש. (103) לקוטי לוי"צ לתניא ע' ג. (104) ושם: „מי
שדעתו קצרה לידע ולהתבונן בגדולת א"ס ב"ה להוליד האהבה
מבינתו בהתגלות לבו .. רק שזוכר ומעורר את האהבה .. במוח

שהשפע הבא מכחו מגיע עד למטה מטה ביותר¹¹¹, גם לבחי' נה"י, שהוא המעשה שלמטה מן המדות. ועפ"ז יובן דיוק הלשון, "מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה" דוקא: "מחשבה טובה" – היינו שמאיר בה אור החכמה, בחי' יסוד אבא הנקרא טוב¹¹², כשנבקע ויוצא למטה מגדר שפע הבינה, ואור זה הוא המצרפה למעשה (כנ"ל); משא"כ יסוד אימא, כשאין בה אלא הארת עצמותה, ולא מהארת בחי' יסוד אבא – היא מחשבה שאיננה טובה, ואין בה כח להצטרף למעשה.

(כ"ק אדמו"ר הזקן¹¹³)

"מחשבה טובה" – קאי על בחי' עשי' (נה"י) שבשכל בלבד, דהיינו ההסכם החזק להיות סור מרע ועשה טוב כל היום, שהוא החלק הנוגע למעשה בפועל מההתבוננות במוח בהשגת אלקות בשעת התפלה (שמצד התבוננות זו הוחלט אצלו ההודאה ש"כך יאתה כו"). וזהו "מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה", היינו שבחינה זו מתלבשת במדות שבמעשה בלבד [כי מבחי' נה"י שבשכל נמשכות כל ג' מדריגות חב"ד חג"ת נה"י שבמעשה¹¹⁴ (נה"י), כידוע¹¹⁵ שבחי' נה"י כלול גם מחב"ד וחג"ת], בלי אמצעיות המדות שבלב כלל.

(כ"ק אדמו"ר האמצעי¹¹⁶)

"גבהו דרכיהם למעלה מעלה מבחי' המעשה" – כי מחשבה היא בחי' בריאה ומעשה הוא בחי' עשי', ונמצא שהיצירה מפסקת ביניהם. ו"הקב"ה מצרפה למעשה" הוא חיבור בריאה עם עשי'¹¹⁷, כענין המשכת החיות בשבת מהבריאה¹¹⁸

שמחה וצער, אף שאין לו דעת בבירור הדברים כהבחנת הגדול; חב"ד שבמעשה – לבחור במעשה הטוב ולברוח מהיפוכו מצד השכל והטעם (וכמו בתינוק לאחר שגדל מעט, שיש בו גם בחי' הדעת שבמעשה, כמו לצייר או לבנות ע"פ דעת, אע"פ שבענינים שאינם שייכים למעשה עדיין אין בו דעת). (115) ראה גם מאמרי אדה"ז הנחות הר"פ ע' קעג. המשך תער"ב ח"ג ע' א' שסה. ועוד. (116) פירוש המלות א. ב (צויין גם בלקוטי הגהות המיוחס להצ"צ). ת"ח בא קכח, ד. (117) עיין לקמן פנ"ג (ושם: "כשהי' בית ראשון קיים .. בחי' חכמה עילאה דאצילות .. נתלבשה במלכות דאצ" ודבריא' לבדן והן לבדן .. הן הנקראות בשם שכינה השורה בק"ק דבית ראשון .. ובבית שני .. אמרו"ל שלא היתה שכינה שורה בו, פ' מדרגת שכינה שהיתה שורה בבית ראשון שלא כדרך השתלשלות העולמות, אלא בבית שני היתה שורה כדרך השתלשלות והתלבשות מלכות דאצ" במלכות דבריא' ודבריא' במלכו' דיצירה ודיצ"ב בהיכל ק"ק דעשי' כו"). (118) ראה לקו"ת דרושים לשבת שובה סו, ג (ושם: "בשבת שבת מבחינת התלבשות בחי' עשי' וגם לא נתלבש בחי' הדיבור ..

מאור א"ס, בלי השגת דבר מה כדי להוליד ממנו מדות¹⁰⁹) להתפעלות הלב (דהיינו ההתבוננות שמחמתה מתפעלות המדות באהבה ויראה), שהוא בשני דברים:

(א) התפעלות השכל אין לה נפילה כלל, כי אין לה הפסק (כמ"ש¹¹⁰ "אלקים אל דמי לך גו"), משא"כ התפעלות הלב נפסקת, וצריכה המשכת מוחין חדשים מחכמה ובינה בכל רגע כדי לחזור ולעורר את האהבה.

(ב) מצד התפעלות הלב יכול להיות גרעון במעשה בסור מרע ועשה טוב כל היום, מפני שדי לו לנפשו במה שנתפעל באהבה ויראה, וימצא לה מנוח בזה, עד שאינו צריך לעשי' כלל [ואדרבה, כנראה בחוש שבשעת ההתלהבות ממש אינו יכול להשפיל עצמו כלל לבחי' העשי', ולפי ערך זה גם אח"כ יהיו ענינים אלה הפכים אצלו, שבשעה שעוסק בעבודה במעשה (לימוד התורה וכה"ג) נגרע אור ההתלהבות, ודוקא בהעדר המעשה תגדל ההתלהבות]; משא"כ התפעלות השכל פועלת גם על בחי' המעשה, ועד שהמעשה בסו"מ ועש"ט במשך כל היום הוא ביתר תוקף ועוז ממה שהי' בעת התפעלות השכל גופא.

וטעם ההפרש – ע"פ הנ"ל: התפעלות הלב הו"ע יסוד אימא המסתיים בחזה, כלומר שהשפע המגיע מהבינה מגיע רק להוליד את המדות בלבד, וכשנולדו המדות בהתגלות אין לה עוד מה להשפיע למטה יותר במדריגה, שהוא העשי'; משא"כ התפעלות השכל הו"ע יסוד אבא שהוא ארוך, היינו

(109) והיא בחי' החכמה הנקראת "כח מה", ומולידה בחי' הביטול כו'. (110) תהלים פג, ב. וראה תו"ח ורא"ר נג, ג ואילך. קונטרס ההתפעלות פ"ב (מאמרי אדהאמ"צ קונטרסים ע' פט). (111) כידוע שכל הגבוה יותר יכול להשפיל עצמו למטה יותר, ועיקר הטעם הוא לפי שנועץ תחילתן בסופן כו' (ספר יצירה פ"א מ"ז), וכענין "סוף מעשה במחשבה תחלה" (פיוט "לכה דודי"), שבבחי' המעשה תלוי כל עיקר המכוון בתחלת המחשבה, ולכן הכח לירד לסוף המעשה ישנו רק בההארה שמבחי' תחלת המחשבה. (112) רמ"ז לזח"א רכ, א. אוה"נ נח ע, א. (113) מאמרי אדה"ז על מארו"ל ע' צד ואילך. (114) ובפרטיות: נה"י שבמעשה – להבחין בין טוב לרע בדברים המוכרחים ע"פ הטבע, ולמאוס ברע ולבחור בטוב (שענין זה ישנו גם בבמה, שמואסת בדבר רע ומוזק כשלהבת אש או נחש ועקרב וכה"ג ובורחת ממנו); חג"ת שבמעשה – לאהוב מעשה דבר פלוני ולשנוא לזולתו, גם כשאינם מוכרחים ע"פ הטבע בטוב ורע ממש, אבל לא מצד הבחנת הדעת (כמו שתינוק קטן חפץ שיוליכיהו ברחוב לטייל ולא יחפץ בהיפוכו, וכן מבחין באיכות המאכל והמשקה, ויש בו

ליקוטי אמרים

פרק טז

רלא

המתלכשים במעשה המצות להחיותם לפרחא לעילא
כי הלב הוא ג"כ חומרי כשאר אנרים שהם כלי
המעשה אלא שהוא פנימי וחיות להם ולכן יכול
להתלכש בהם להיות להם גרפין להעלותם. אך
הדחילו ורחימו שבתבונות מוחו ותעלומות לבו הנ"ל

[כב, ב]

המעשה במחשבה. וממילא העזר הוא גדול יותר, כי
ככל שהענין הנפעל הוא גדול יותר, גם העזר
מלמעלה לצורך ענין זה הוא גדול יותר.

(כ"ק אדמו"ר¹³⁰)

ולפי זה יובן מה שנקטו חז"ל בסתם, "מחשבה טובה
הקב"ה מצרפה למעשה", דמשמע שכן הוא בכל
מחשבה טובה, ולכאורה לפי המבואר בתניא כאן
הצירוף הוא רק כשישנו אח"כ גם מעשה בפועל (ואז
הקב"ה מצרף את המחשבה להמעשה, "להיות להם בחי"
מוחין וחיות לפרחא לעילא), אבל מחשבה שלא
הביאה לידי מעשה אין בה צירוף כלל. ולהמבואר
לעיל מובן, שבאמת כל "מחשבה טובה הקב"ה
מצרפה למעשה", היינו שמסייע וגורם שתבוא לידי
מעשה בפועל, ואז מצרף את המחשבה למעשה.

(כ"ק אדמו"ר¹³¹)

מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה והוא
ל"י למימר מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה.
אלא .. שהקב"ה מצרפן ומחברן לבחי' המעשה
כו': ומ"מ, מהלשון, "מחשבה טובה הקב"ה מצרפה
למעשה" משמע שענין הצירוף מתחיל מיד כשישנה
ה"מחשבה טובה", עוד קודם שנעשה המעשה על ידה.

(כ"ק אדמו"ר¹³²)

מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה ..
שהקב"ה מצרפן ומחברן לבחי' המעשה .. כדי
להעלות מעשה המצות ועסק התורה הנעשים
על ידי מחשבה טובה הנ"ל עד עולם הבריאה
כו': ענין זה נוגע גם להמלאכים הנבראים מכל
מעשה טוב של אדם מישראל (כמבואר בספרים¹³³),

ואילך. 124) ראה גם, "לקוטי פירושים" לקמן ד"ה דחילו.
125) קיצורים והערות ע' צג. אוה"ת בראשית כד, א. ברכה ע'
אתתקג ואילך. 126) סה"מ תשי"ב ע' 87. 127) וע"ד מ"ש
(תהלים נה, כג), "השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך", ש"גם הכלים
הוא מאת הוי' .. הכלים באים מלמעלה" (סה"מ תפ"ח ע' כח).
128) לקו"ש ח"ב ע' 353. 129) ראה קידושין ל. ב. סוכה נב,
ריש ע"ב. 130) שיחות מוצאי זאת חנוכה תשמ"א. 131) תו"מ
תשמ"ג ח"ד ע' 2031. 132) תו"מ ח"ג ע' 151. 133) ראה אבות

בעשי' הגשמית דרך מעבר היצירה כו'¹¹⁹, וגם ע"ד
שהראי' מתפשטת בעשי' (שהו"ע, "יסוד¹⁰⁸ אבא
ארוך"¹²⁰), וגם ע"ד קריעת ים סוף, שהים (בריאה,
חושך) נהפך ליבשה (יצירה, אור)¹²¹, וגם ע"ד
שבר"ח מקבלת המלכות (הנקראת עשי'
שבאצילות¹²²) מוחין מחו"ב שלא ע"י המדות¹²³ (וזהו
מ"ש בהגהה לקמן, ולפעמים התבונה יורדת להיות
מוחין בנוק' דזעיר אנפין", דהיינו כמו בר"ח
שהמלכות מקבלת מהמוחין שלא ע"י ז"א¹²⁴).

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ¹²⁵)

מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה והוא
ל"י למימר מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה:
דיוק זה מיושב גם לפי פירוש נוסף ב"הקב"ה מצרפה
למעשה" – שהמחשבה מביאה לידי מעשה,
"דכאשר¹²⁶ איש ישראל חושב לעשות איזה דבר
בלימוד התורה ובקיום המצוות .. הקב"ה מצרף כמה
ענינים בהשגחה פרטית שיבוא לידי מעשה"¹²⁷.

(כ"ק אדמו"ר¹²⁸)

והיינו, שאף שבכל מעשה מצוה ישנו סיוע מיוחד
מלמעלה ("הקב"ה עוזרו"¹²⁹), מ"מ, כשמעשה זה הוא
בהקדמת, "מחשבה טובה", הסיוע מלמעלה הוא גדול
יותר מאשר במעשה סתם שאין, "מחשבה טובה"
לפניו.

וטעם הדבר – כי כשהמעשה בא בהקדמת, "מחשבה
טובה", יש בו (נוסף על פעולת המעשה מצד עצמו, גם)
העילוי שנפעל על ידו במחשבה, שעל ידו מצטרפת
מחשבה זו למעשה; ולכן גם העזר מלמעלה הוא (לא
רק מצד מעלת המעשה לחוד, אלא) גם מצד פעולת

אלא התלכשות אור א"ס ב"ה להוות ולהחיות הברואים ולחדש
בטובו מאין ליש בשבת הוא בבחי' המחשבה לבדה שהוא עולם
הבריאה .. ומשם נמשך גם כן שפע וחיות העוה"ז הגשמי
שבכחינת העשי'". 119) ראה קו"א ד"ה להבין מ"ש בפע"ח.
אוה"ת שמיני ע' תסב ואילך. 120) ראה תו"א מקץ מ, א. ועוד.
121) ראה אוה"ת בשלח ע' שפט ואילך. ועוד. 122) ע"ח של"ו
(שער מיעוט הירח) ספ"ב. מאמרי אדה"ז תקס"ז ע' שיא ואילך.
ועוד. 123) ראה לקו"ת ברכה צו, ג. אוה"ת ברכה ע' אתתק

גבהו דרכיהם: ע"ד לשון הכתוב – ישע"י נה, ט.

גבהו דרכיהם למעלה מעלה מבחי' המעשה ואי אפשר להם להתלבש בבחי' מעשה המצות להיות להם בחי' מוחין וחיות להעלותן לפרחא לעילא אם לא שהקב"ה מצרפן ומחברן לבחי' המעשה והן נקראות בשם מחשבה טובה כי אינן דחילו ורחימו ממש בהתגלות לכו כי אם

בתבונת מוחו ותעלומות לכו כנ"ל* אך צירוף זה מצרף הקב"ה כדי להעלות מעשה המצות ועסק התורה הנעשים על ידי מחשבה טובה הנ"ל עד עולם הבריאה מקום עליית

הגהה

(וכמ"ש בזהר וע"ח דתבונה אותיות ב"ן וב"ת שהן דחילו ורחימו ולפעמים התבונה יורדת להיות מוחין בנוק' דועיר אנפין שהן אותיות התורה והמצות והמשכיל יבין):

דחילו ורחימו שבהתגלות לכו הם המתלבשים במעשה המצות להחיותם לפרחא לעילא: כי הכחות הרוחניים, בהתלבשותם בכחות הטבעיים, מתגשמים כערך הכחות הטבעיים להיות בבחי' חיי בשר (ולכן יכולים להחיות את המעשה הגשמי).

(כ"ק אדמו"ר מוהר"י צ"צ¹³⁸)

דחילו ורחימו שבהתגלות לכו הם המתלבשים במעשה המצות .. אך הדחילו ורחימו שבתבונת מוחו ותעלומות לכו הנ"ל גבהו דרכיהם למעלה מעלה מבחי' המעשה .. אם לא שהקב"ה מצרפן ומחברן לבחי' המעשה .. וכמ"ש בזהר וע"ח דתבונה אותיות ב"ן וב"ת שהן דחילו ורחימו ולפעמים התבונה יורדת להיות מוחין בנוק' דועיר אנפין שהן אותיות התורה והמצות: ביאור הענין:

„דחילו ורחימו שבהתגלות לכו” – שרשן מז"א דאצילות, ולכן „הם המתלבשים במעשה המצוות”, כי מז"א נמשך החיות והמוחין לנוקבא, שהיא בחי' מעשה (שהרי מלכות מקננא בעשי¹³⁹, וגם נקראת עשי' שבאצילות¹²²); משא"כ „דחילו ורחימו שבתבונת מוחו ותעלומות לכו” – „גבהו דרכיהם” מלהיות מוחין וחיות לבחי' המלכות, כי היא מקבלת וניזונת מז"א בעלה ולא מהמוחין. אלא ש„לפעמים התבונה

כי מכיון שה„מחשבה טובה” שהקב"ה מצרפה למעשה טוב פועלת שלימות בענין המעשה (שאינו מעשה טוב בלבד, אלא מעשה טוב בשלימותו – ביחד עם מחשבה טובה), הרי מובן שגם המלאך והפרקליט שנברא ממעשה טוב זה הוא בשלימותו, מלאך ופרקליט שלם.

(כ"ק אדמו"ר¹³⁴)

והוה ל"י למימר מעלה עליו הכתוב כאלו עישה: כדקאמר שם לענין „חשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה”, ש„מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה”.

(כ"ק אדמו"ר²)

דחילו ורחימו: בכל הספר – לשון זכר, כמו כאן: „הם המתלבשים וכו'”. וצ"ע טעם השינוי לקמן פל"ט, שכתב „דחילו ורחימו הנמשכות .. המסותרות” – לשון נקבה.

(כ"ק אדמו"ר²)

דחילו ורחימו שבהתגלות לכו הם המתלבשים במעשה המצות להחיותם לפרחא לעילא: וזהו הטעם שחיוב האדם בקיום התומ"צ הוא בהיותו בן י"ג שנה דוקא, מפני שאז הוא זמן השלמת המדות¹³⁵, כמ"ש בע"ח¹³⁶.

(כ"ק אדמו"ר מוהר"ש ב¹³⁷)

כה (שער דרושי הצלם) דרוש ג. 137) סה"מ תרנ"ב ע' קיב. 138) סה"מ תרצ"ב ע' לג. היש"ת ע' 32. 139) ת"ז ת"ו (כג, א).

פ"ד מ"א ובמפרשים. חדא"ג מהרש"א שבת לב, א. מכות יו"ד, ב. ענף יוסף לע"י שבת שם. 134) תו"מ תשד"מ ח"ב ע' 743. 135) ראה גם סה"מ תרנ"ב ע' יח. 136) שער הכללים פ"ח. שער

ליקוטי אמרים

פרק טז

רלג

כמ"ש לקמן באריכות: פל"ח.
פל"ט. פמ"ד.

התורה והמצות הנעשים ע"י רחילו ורחימו שכליים אשר בהתגלו' לכו ממש אבל בלא"ה נמי עולים לעולם היציר' ע"י רחילו ורחימו טבעיים המסותרים בלב כל ישראל בתולדותם כמ"ש לקמן באריכות:

לאחר זמנה, וגם דברים קלים יהיו בעיניהם כחמורים מצד אהבתם לה'.

ונמצא שהשגת המוח אינה בבחי' גילוי ממש בנפשם, ולכן הענין האלקי עדיין מרוחק מהם ואינו נוגע לפנימיותם ("עס רירט עם ניט אָן"), וממילא אפשר שלא יפעל על הנהגתם (גבהו דרכיהם .. מבחי' המעשה"), ועיקר הגילוי בפנימיות הנפש הוא מהמדות דוקא.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב¹⁴⁶)

הגהה: כוונת אדה"ז בהגהה זו לבאר (ע"פ קבלה) את הענין כמו שהוא למעלה בספירות, ומזה יובן גם למטה בעבודת האדם.

(כ"ק אדמו"ר¹⁴⁷)

וכמ"ש בוהר: עיין זח"ג רצ, ב¹⁴⁸.

(כ"ק אדמו"ר²)

וע"ה: עיין שער הכללים פ"א¹⁴⁹. שט"ו ספ"ד¹⁵⁰.

(כ"ק אדמו"ר²)

דתבונה אותיות ב"ן וב"ת שהן רחילו ורחימו: כי נה"י דתבונה נעשו מוחין לז"א.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ¹⁵¹)

ב"ן וב"ת שהן רחילו ורחימו: כי האהבה נקראת בן והיראה נקראת בת.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ¹⁵¹)

עיין לקמן פמ"ג¹⁵². לקו"ת ד"ה שובה הב' ס"ג¹⁵³.

(כ"ק אדמו"ר²)

עולם הבריאה מקום עליית התורה והמצות הנעשים ע"י רחילו ורחימו שכליים .. עולים לעולם היציר' ע"י רחילו ורחימו טבעיים .. כמ"ש לקמן באריכות: להעיר מקו"א ס"ד¹⁵⁴.

(כ"ק אדמו"ר²)

ומתפשטת למטה תוך הז"א נקרא ג"כ תבונה. (150) ושם: "אותיות תבונה הם ב"ן וב"ת דאינון ו"ה". (151) אוה"ת לך לך תשכה, ב. (152) ושם: "אהבה נקראת איש וזכר, כמ"ש זכר חסדו, ואשה יראת ה'". (153) ושם (דרושי שבת שובה סז, א): "אהבה ויראה נק' בשם בן ובת, כי באהבה נאמר זכר חסדו, ובריאה נאמר אשה יראת ה' .. והשכליים נק' בשם אב ואם המולידיים המדות". (154) אולי הכוונה להעיר שכאן (וכן

יורדת להיות מוחין בנוק' דזעיר אנפין", וזהו ענין הצירוף, "שהקב"ה מצרפן ומחברין לבחי' המעשה".

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ¹⁴⁰)

הרחילו ורחימו שבתבונות מוחו ותעלומות לבו הנ"ל גבהו דרכיהם למעלה מעלה מבחי' המעשה: וכמו שאנו רואים, שיש בני אדם שעוסקים בידיעת והשגת אלקות, ומבינים ומשיגים בשכלם היטב ענין אחדות ה' וביטול העולמות, ומתבוננים בזה, ומתפעלים בשכלם מהפלאות או"א"ס ב"ה, ויש להם הרגש ("דערהער") בזה – ומ"מ אין זה נוגע לעשי' בפועל, היינו שאין להם שום חיות ויוקר במעשה המצוה, ומתחשבים במניעות ועיכובים מצד עניני העולם (ועאכו"כ שמאחרים זמן עשיית המצוה מפני העסק בעניני העולם, שקודם אצלם לעשיית המצוה).

והרי הנהגה זו היא היפך ההשגה שבמוחם, שהרי הם משיגים שהעולם בטל במציאות ממש, ואין שום העלם והסתר שמעלים ומסתיר על אלקות (כמ"ש¹⁴¹ "ומבלעדי אין אלקים"¹⁴²), ומה שהעולם נדמה לנו למציאות יש וכאילו מעלים ומסתיר על אלקות – הרי הן גבורותיו¹⁴³, שההסתר גופא הוא אלקות (כמ"ש¹⁴⁴ "אכן אתה א-ל מסתתר"), והוא רק בשביל העבודה, כדי להתגבר על הישות וההעלם (כמ"ש¹⁴⁵ "כי מנסה ה' אלקיכם אתכם גו").

משא"כ כשהשגה זו גופא באה ללב, דהיינו שמתפעלים בלבם באהבה והתפעלות מורגשת בלב לאלקות מצד ההשגה הנ"ל – אזי יש להם חיות בעשיית המצוה בפועל, ולא יתחשבו בשום מניעה ועיכוב על מעשה המצוות, כי א"א בעיניהם כלל שאיזה דבר ימנע מעשיית מצוה (או אפילו יגרום

(140) אוה"ת בראשית כג, ב ואילך. (141) ישעי' מד, ו. (142) ראה לקו"ת ר"פ ממות. ובכ"מ. (143) שעהיהו"א פ"ד. פ"ו (מיומא סט, ב). (144) ישעי' מה, טו. (145) פ' ראה יג, ד. (146) סה"מ תרנ"ה ע' עד. תרס"ט ע' רנג ואילך. (147) הגהה לשיעורים בספר התניא (כת"ק). (148) ושם: "אמאי אקרי תבונה ולא בינה, אלא תבונה אקרי בשעתא דינקא לתרין בנין ב"ן וב"ת דאינון ו"ה". (149) ושם: "בינה .. כשירדת

קיצור פרק מז

מאד¹⁵⁵ ע"י קיום התרי"ג מצוות במחשבה דיבור ומעשה (כנ"ל פ"ד-ה), וכשמקיים כפי שנגמר במוחו – הרי תבונה זו מתלבשת במחדו"מ התורה ומצוותי להיות להן בחי' מוחין וחיות לפרחא לעילא בעולם הבריאה, מקום עליית התורה והמצוות הנעשים ע"י דחילו ורחימו שכליים אשר בהתגלות לבו. וזה רמזו רז"ל באמרם מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה. אבל בלא"ה נמי עולים ליצירה ע"י דחילו ורחימו טבעיים המסותרים בלב כל ישראל.

יבאר כלל לבינונים, שהעיקר הוא למשול על הטבע ע"י אור ה' המאיר כשמתבונן במוחו בגדולת ה' להוליד מבינתו אהבה ויראה.

ויתר על כן: גם אם אין שכלו ובינתו משיגים להוליד אהבה בהתגלות לבו, רק האהבה במוחו ותעלומות לבו, כשמבין דכולא קמי' כלא חשיב, אשר ע"כ יאתה לו ית' שתכלה אליו נפש כל חי, וגם נפשו ורוחו כך יאתה להן לצאת מהגוף לדבקה בו, רק שבעל כרחן צרורות בגוף כאלמנות חיות, ואי לזאת יאתה להן לחבק את הוי' בכל לב ונפש

קיצור שני

בכל נפשם¹⁵⁶ ע"י קיום התרי"ג מצוות במחשבה דיבור ומעשה – הנה כשיעמיק בזה בתעלומות תבונת¹⁵⁷ מוחו כו' ומקיים כן, הרי תבונה זו מתלבשת במחדו"מ של התומ"צ להיות להם מוחין וחיות וגדפין לפרחא בהן לעילא, כאילו עסק בהם בדחילו ורחימו ממש בהתגלות לבו.

וזהו שרמזו רז"ל מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, ופי' מחשבה טובה היינו הדחילו ורחימו שבתעלומות הלב, הגם שא"א להם להתלבש במעשה המצוות להיות להם לבחי' גדפין כו', אך הקב"ה מצרף אותם לבחי' המעשה כדי להעלות התומ"צ עד עולם הבריאה.

נתבאר כלל גדול בעבודת הוי' לבינונים: העיקר למשול ולשלוט על הטבע שבחלל השמאלי ע"י התבוננות בגדולת ה', ולהיות סור מרע אפילו באיסור קל של ד"ס.

עוד שם כלל גדול לבינוני: גם אם אין יד שכלו כו' מגעת להוליד אהבת ה' בהתגלות לבו כרשפי אש, רק האהבה היא מסותרת במוחו ותעלומות לבו, דהיינו שהלב מבין בגדולת ה', דכולא קמי' כלא חשיב, ויאתה לנפש כל חי וגם לנר"ן שלו להיות כלות אליו, רק שבע"כ חיות הנה בתוך הגוף, ולית מחשבה דילהון תפיסא בי' כי אם כאשר תפיסא ומתלבשת בתומ"צ, ולזאת יאתה להן לדבקה בו ית'

לקוטי הגהות – מיוחס להצ"צ

הנך יפה פ"ב¹⁵⁹, שמיד כשמתבונן נתעורר הרצון במוחו.

וגם אם הוא מתמיד בלמודו בטבעו: עיין לעיל פט"ו¹⁶⁰.

ויראת ה' במוחו להיות סור מרע כו': עיין לעיל פ"ד ופ"ג¹⁵⁸ שהיראה היא שורש למצוות ל"ת.

רק האהבה מסותרת במוחו. . . שהלב מבין ברות חכמה וביני' שבמוחו כו': עיין לקו"ת ד"ה

(158) צ"ע הכוונה. (159) שה"ש יג, ד (ושם: "יש ב' בחינות ברצון. הא' הוא הרצון השורה במוחו בעולם, שכשיתבונן המשכיל בגדולת א"ס ב"ה נולד ונתעורר הרצון במוחו, ועיין בס' ש"ב פי"ו, ועדיין הוא שורה במוחו ואינו מתפשט בלבו ממש .. והב' כשהרצון נמשך בבחי' גילוי בלב ממש .. זהו גילוי יותר, שהלב גשמי וקרוב לגוף יותר מהמות, כמש"כ בסש"ב ח"א פי"ו). (160) ושם: "כגון שהוא מתמיד בלמודו בטבעו מתולדתו על ידי תגבורת המרה שחורה".

לקמן) מדובר אודות החילוק בין דו"ר שכליים לטבעיים בנוגע לעליית התומ"צ, ואילו בקו"א שם מדובר אודות החילוק ביניהם לענין המשכת אור א"ס ב"ה, שדרך ומעבר ההמשכה הוא ע"י פנימי' הכלים ומוחותיהן שהן דו"ר שכליים או טבעיים שהן בחי' מוחין דקטנות וגדלות". (155) כ"ה בכת"י 1, 6. אבל בשאר כת"י – ובתניא גופא – "ומאד" (כ"ק אדמו"ר – הערה לקיצורים והערות ע' קמג). (156) בכת"י 3: "נפש" (כ"ק אדמו"ר – שם ע' קמה). (157) בכת"י 3: "תבונות" (כ"ק אדמו"ר – שם).

ליקוטי

פרק מז

אמרים

דלה

מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה: עיין לקו"ת ד"ה והי' מדוי חודש פ"ג¹⁶¹.

רחילו ורחימו שכליים .. רחילו ורחימו טבעיים: עיין לקמן ספל"ח¹⁶².

להוליד האהבה מבינתו בהתגלות לבו וכן היראה במוחו ופחד ה' בלבו רק שזוכר ומעורר את האהבה הטבעית המוסתרת בלבו ומוציאה מהעלם והסתר הלב אל הגילוי במוח עכ"פ .. הרי כוונה זו עד"מ כמו נשמת החי שאינו בעל שכל ובחירה וכל מדותיו שהן יראתו מדברים המזיקים אותו ואהבתו לדברים הנאהבים אצלו הן רק טבעיים אצלו ולא מבינתו ודעתו וכך הן על ד"מ היראה והאהבה הטבעיות המסותרות בלב כל ישראל כי הן ירושה לנו מאבותינו וכמו טבע בנפשותינו".

161) ברכה צ"ז, ג (ושם: "ועיין עוד בסש"ב ח"א פט"ז בענין מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה כו' גבהו דרכיהם למעלה מעלה מבחי' המעשה כו' ע"ש"). 162) ושם: "וכוונת המצות לדבקה בו ית' שהיא כנשמה לגוף נחלקת ג"כ לשתי מדרגות .. כי מי שדעתו יפה לדעת את ה' ולהתבונן בגדולתו ית' ולהוליד מבינתו יראה עילאה במוחו ואהבת ה' בחלל הימני שבלבו .. הרי כוונה זו על ד"מ כמו נשמת המדבר שהוא בעל שכל ובחירה ובדעת ידבר. ומי שדעתו קצרה לידע ולהתבונן בגדולת א"ס ב"ה